

ZASTAVE U BERLINU

XXII. međunarodni veksilološki kongres „FlagBerlin 2007“ održan je od 5. do 10. kolovoza 2007. godine u samom središtu Berlina na početku *Unter den Linden* preko puta Opere u palači Berlinskog arsenala (*Zeughaus*) koja je dom Njemačkom povijesnom muzeju (*Deutsches Historisches Museum*, DHM). Svjetske veksilološke kongrese svake neparne godine organizira Međunarodna federacija veksiloloških udruga (*Fédération Internationale des Associations Vexillologiques*, FIAV), zajedno s domaćinima, koji su ovoga puta bili DHM i Njemačko društvo za zastavoslovlje (*Deutsche Gesellschaft für Flaggenkunde*, DGF). Na Kongresu je sudjelovalo preko 140 sudionika iz 34 zemlje sa svih krajeva globusa, a prvi put je na kongresu bila i delegacija Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva (HGZD), osnovanog u svibnju 2006. godine. Naši su članovi do sada, naime, pojedinačno aktivno sudjelovali na više prethodnih kongresa. Sudionici su bili predstavnici pojedinih nacionalnih veksiloloških i heraldičkih organizacija, predstavnici državnih tijela odgovornih za heraldiku u zemljama u kojima su ustrojeni takvi uredi (državni heraldi), predstavnici heraldičkih ureda ministarstava obrane i oružanih snaga, predstavnici heraldičkih i veksiloloških instituta, muzejski djelatnici koji se bave zbirkama grbova i zastava, predstavnici proizvođača zastava te drugi pojedinačni istraživači na ovom području.

Već dan prije službenog početka Kongresa, u nedjelju 5. kolovoza, sudionici su se počeli okupljati u velikom zdanju Arsenala. U središnjem, sada staklenim krovom natkrivenom dvorištu koje je samo pojačavalo toplinu od 35 °C berlinskog vlažnog ljetnog dana, održan je koktel dobrodošlice. U ime organizacijskog odbora Kongresa, okupljenim delegatima obratio se njegov predsjednik, Gerd Vehres, njemački veksilolog, koji je uzgred budi rečeno, bio posljednji istočnonjemački veleposlanik u Mađarskoj i koji vješto govori pola tuceta svjetskih jezika. Tijekom cijelog Kongresa bio je glavna pokretačka snaga.

Kako je gotovo polovina sudionika izabrala za smještaj nedaleki hotel *Aleksander Plaza*, neslužbeno druženje započelo je odmah nakon „raspuštanja“ formalnog *welcoming meetinga*, u lobiju hotela i okolnim restoranima – uglavnom na *Hackische Marktu*, velikom čvorištu berlinskog *S-bahn* sustava poznatog po mnoštvu različitih restorana i kafića.

Prvi službeni radni dan Kongresa počeo je, kao što je to uobičajeno, ceremonijom otvaranja. Za razliku od prijašnjih kongresa, berlinska je ceremonija bila gotovo neuobičajeno suzdržana i jednostavna. Očito je da u Njemačkoj nema previše sluha za „parade zastava“ koje bi i izdaleka mogle podsjetiti na neka druga vremena. Tako je i ceremonija održana u dvorani Arsenala uz prisustvo sudionika Kongresa i neke visokih gostiju iz Ministarstva unutarnjih poslova te ureda za protokol drugih njemačkih institucija. U dvoranu su unesene zastave Njemačke i Europske unije, FIAV-a, DGF-a te zastava Kongresa, uz intoniranje njemačke nacionalne himne iza

koje je slijedio *Marcia Vexillum* – himna FIAV-a, marš zastava švedskog kompozitora Harryja Sernklefa koja je uvedena u ceremoniju FIAV-a na kongresu u Stockholmu 2003. godine [Stolt].

Slijedio je pozdravni govor dr. Andreasa Herzfelda, predsjednika DGF-a, koji je veksilologiju duhovito opisao kao kombinaciju arheologije i novinarstva. Slijedio je zamjenik ravnatelja DHM-a, dr. Dieter Vorsteher, nakon čega je predsjednik FIAV-a, Michel Lupant udarcem posebnog čekića označio službeni početak Kongresa.

Jutarnji dio rada sastojao se od predavanja o pojedinostima zbirke zastava DHM-a, njezinoj povijesti i sadašnjem stanju ove u svijetu zaista jedinstvene zbirke od više od dvije tisuće originalnih zastava koja je počela kao zbirka trofeja pruske vojske.

Pauza u radu iskorištena je za zajedničku fotografiju sudionika, zajedno s njihovim zastavama. To je bila idealna prilika za prvi javni nastup nove zastave našeg Društva. Zastava je izazvala veliko zanimanje i dobila je mnogo pohvala. Prijepodnevi dio prvog dana Kongresa završen je skupnim posjetom posebnoj izložbi zastava iz zbirke DHM-a koja je upriličena u čast Kongresa, pod nazivom „*Die Farben der Geschichte – Fahnen und Flaggen*“ (Boje povijesti – zastave i barjaci) [Hohrath], koja je za posjetioce bila otvorena od ožujka do rujna 2007. godine u novom suvremenom krilu Muzeja koji je izradio poznati arhitekt Ieoh Ming Pei (Louvre, National Gallery Washington).

U poslijepodnevnom bloku održan je prvi radni niz predavanja. Michel Lupant govorio je o svojim veksilološkim otkrićima tijekom posjeta na Cookovim otocima, Roman Klimeš (World Vexillologic Research Center - Prag) prikazao je detaljno povijest zastave Guama, a Eduard Kaye (North American Vexillologic Association, NAVA), svojim poznatim ležernim stilom prikazao je korištenje zastava američkih indijanskih zajednica tijekom prošlogodišnje proslave dvjestogodišnjice otkrića tih prostora (ekspedicija Lewis i Clark). Günter Strumpf (DGF) izložio je prikaz razvoja zastave Berlina, odnosno razvoj grafičkog prikaza berlinskog medvjeda u njoj. Nakon pauze za kavu, slijedilo je predavanje Jelene Borošak Marijanović (HGZD) o promidžbenim značkama iz Prvoga svjetskog rata koje prikazuju zastave – zaista fascinantnom i gotovo nepoznatom dijelu zbirke Hrvatskog povijesnog muzeja (HPM). Slijedila je jednako zanimljiva poslastica o zastavama *Kyffhäusera* – organizacije njemačkih ratnih veterana kojoj je glavna zadaća održavanje tradicije te njegovanje ratnih grobalja. Prezentacija Wolframa Mandryja popraćena je s pet-šest originalnih zastava iz raznih perioda ove organizacije, koje su u dvoranu donijeli članovi odjeveni u tradicionalne odore *Kyffhäusera*. Maria José Sastre y Arribas (Sociedad Espanola de Vexilologia) prikazala je dvije zanimljive rukom ilustrirane japanske knjige zastava s početka XVIII. stoljeća koje se čuvaju u knjižnici Fakulteta lijepih umjetnosti u Madridu. Ponedjeljak je završio s dvije međusobno povezane prezentacije o zastavama papinske Švicarske garde, Artur William Etchells III (NAVA) prikazao je period do 1806., a Emil Dreyer (Schweizerische Gesellschaft für Fahnen- und Flaggenkunde, SGFF) period nakon toga.

U večernjim satima u predvorju hotela *Alexander Plaza* organiziran je sastanak prisutnih članova udruženja *Flags of the World* (FOTW) – internetskog udruženja s članovima iz cijelog svijeta koji svakodnevno izmjenjuju informacije o zastavama

te time izgrađuju i održavaju web stranice koje sadrže preko 34 000 stranica s gotovo dvostruko više ilustracija, čineći jezgru suvremene veksilologije (možemo se pohvaliti da su članovi HGZD-a izuzetno aktivni u ovom udruženju). Na sastanku je bilo prisutno preko 40 sudionika, od kojih je više od polovine bilo aktivnih članova udruženja te urednika web stranica FOTW-a. Sastanak je vodio Rob Raeside, direktor FOTW-a, a raspravljalo se između ostalog o budućnosti metoda rada udruge, osobito o modernizaciji prikaza sadržaja baze podataka na webu. Ovakvi kongresi jedinstvena su prilika za osobni kontakt članovima FOTW-a, koji inače održavaju svakodnevno blisku internetsku suradnju cijeli niz godina. Neki od prisutnih „fotwera“ tu su se prvi puta uživo vidjeli nakon više od deset godina zajedničkog intenzivnog rada i prijateljstva.

Drugi dan Kongresa bio je uglavnom radni, s nizom zanimljivih predavanja. Dr. Arnold Rabbow (DGF) podsjetio nas je sve o porijeklu i nastanku njemačke nacionalne trobojnice. Alfredo Battocchi (Centro Italiano Studi Vessilologici, CISV) prikazao je porijeklo lava na zastavama Mletačke Republike, a nakon njega Roberto Breschi (CISV) prikazao je projekte za talijanske pokrajinske simbole s kraja dvadesetih godina, nama osobito zanimljivi zbog upotrebe simbola Dalmacije i Istre, te ih je usporedio sa suvremenim talijanskim pokrajinskim zastavama. Aleš Brožek (Česka Vexilologicka společnost, ČVS) ispričao nam je priču o nastanku čeških nacionalnih boja, kao kokardi 1848. godine. Jaroslav Martykan (ČVS) prikazao je radove M. Meineckea (preminuo 1995.), arheologa koji se posvetio proučavanju stare islamske heraldike i veksilologije. Sabina Sille (SGFF) potom je prikazala sindikalne zastave grada Basela, od početka industrijalizacije u XVIII. stoljeću do suvremenih sindikalnih saveza. Slijedile su tri kraće prezentacije: o Muzeju zastava u Roterdamu u osnivanju, o usvajanju zastave grada Vincennesa u Francuskoj (Pascal Vagnat), te o g. Titmanu, dizajneru prve alternativne zastave Novog Zelenda koji je inicirao sada već dugotrajnu diskusiju o promjeni novozelandske zastave.

U poslijepodnevnim satima održana je Opća skupština FIAV-a. Od 50 organizacija članica FIAV-a, prisutni su bili delegati njih 40. [Spain; Nelson] Dakako, nama je najvažnija jednoglasna odluka Skupštine o primanju u članstvo našeg Društva, koje je postalo 51. članicom. Odmah potom u članstvo je primljeno i Indijsko veksilološko društvo, dok je molba Bretonskog društva odbijena zbog odsustva predstavnika. Dotadašnje vodstvo FIAV-a, predsjednik Michel Lupant (Belgija), glavni tajnik Charles Spain (SAD) i kongresni tajnik Graham Bartram (V. Britanija) ponovno su izabrani za sljedeći četverogodišnji mandat.

U cilju razvoja veksilološke terminologije Opća skupština FIAV-a povremeno uspostavlja radna tijela sa zadaćom standardizacije terminologije i metoda veksilološke struke. Ova skupština osnovala je Povjerenstvo za razvoj veksiloloških konvencija za opis zastava, u sastavu Graham Bartram, predsjednik; Michael Clingman (Južna Afrika), Željko Heimer (Hrvatska); Ivan Sarajčić (Srbija) i Charles Spain.

Dan je završio zajedničkom opuštrenom šetnjom duž *Unter den Linden*. Članovi organizacijskog odbora pokazali su se i kao sposobni turistički vodiči, podijelivši nas u nekoliko jezičnih grupa.

Treći je dan kongresa tradicionalno rezerviran za ležerniji program – posjet okolnim znamenitostima. Prva postaja bio je Olimpijski most, izgrađen povodom olimpijade 1980., u čiju ogradu su ugrađene umjetničke interpretacije nacionalnih zastava izrađene od čelika. Sljedeći je na redu bio dvorac Sanssouci s prekrasnim ogromnim francuskim vrtom, te ručak u staroj pivnici Bornstedt ukrašenoj starim pruskim vojnim zastavama, gdje nas je dočekala pruska garda s kratkim ceremonijalnim programom. Poslijepodne je na programu bio Cecilienhof u Potsdamu, u kojem je sada muzej konferencije na kojoj su Velika Trojica odlučila o zemljopisnoj karti poslijeratne Europe.

Četvrtak je bio dan s najviše prezentacija. Gerd Vehres je prikazao projekt DGF-a u dokumentiranju povijesnog kronološkog reda svih različitih njemačkih država, njihovih zakonskih promjena i naravno zastava. Laszlo Balogh (Magyarország Zászló Társaság) predstavio je svoj Muzej zastava u Budimpešti u kojem se u postavu nalazi dio njegove zbirke od preko 6.000 originalnih povijesnih i današnjih zastava država, pokrajina, županija, gradova. Svakako možemo samo preporučiti našim čitateljima da tokom sljedećeg boravka u Budimpešti ne propuste lokaciju na József körút 68. Jörg Majewski (DGF) prikazao je svu složenost njemačkog sustava lokalne uprave i samouprave te zakona koji se odnose na usvajanje te pravila dizajniranja zastava u preko 12 tisuća jedinica, a zatim je Klaus Günter (DGF) prikazao složene lokalne zastave Rajnske-Palatinata.

Nakon pauze slijedio je blok više prezentacija iz teorijske veksilologije. Ivan Sarajčić (Srpsko heraldičko društvo „Beli Orao“) predstavio je svoj projekt *Flag Identifier*, bazu podataka i ekspertni sustav koji omogućuje identifikaciju zastave prema osnovnim elementima dizajna. Alexandru Dan Mandru (Societatea Română de Vexilologie), mladi veksilolog iz Rumunjske održao je zapaženo predavanje o načinu na koji elementi dizajna zastava upućuju na nacionalne vrijednosti. Whitney Smith (Flag Research Center), doajen veksilologije i otac naziva ove discipline pripremio je priču o razvoju romske zastave, a jutarnji program završio je dr. Marcus Schmöger (DGF), inače znanstveni urednik Kongresa, koji je usporedio na vrlo originalan način određene koncepte veksilologije s lingvističkim konceptima, prikazujući veksilološki izričaj kao vrstu jezika s dijalektima, vokalnim sustavima, gramatičkim pravilima i slično.

Nakon ručka niz se nastavio s Peterom Orenskim (NAVA) koji je prikazao fenomen „veksilogoreje“ – pojavu suviška tekstualnih elemenata na američkim lokalnim zastavama. Dong Lin (Flag Institute) prikazao je principe dobrog dizajna zastava koristeći koncepte kineske filozofske misli. Slijedila su dva predavanja o trendovima izrade nove australske zastave Ralfa Kellyja i Ralfa Bartleta (Flag Society of Australia, FSA). Nakon popodnevne pauze, nastavljene su australske teme, ovaj put o zastavama vanjskih teritorija Johnatana Dixona (FOTW). Erwin Günter (DGF) vratio nas je pričom u Europu, obrađujući lokalne zastave Istočne Prusije i njezinih nasljednika u Poljskoj, Sovjetskom Savezu, Rusiji, Memelu i Litvi kroz dvjesto godina promjena. Pascal Vagnat (FOTW) prikazao je razvoj zastava u području njemačko-francuske granice u XX. stoljeću – Rajnske-Palatinata i Saara. Na kraju je slijedila prezentacija povijesti

zagrebačkih zastava autora ovog izvještaja – iako zadnja u nizu nakon napornog dana, popraćena s mnogo zanimanja i konstruktivnih pitanja nakon nje.

Zadnji dan Kongresa opet je bio nešto lakši. Tony Burton (FSA) prikazao je korištenje zastave njemačkih doseljenika u Južnoj Australiji na razmeđu XIX. i XX. stoljeća. Scot Günter (NAVA) dao je sociološki pregled upotrebe zastava SAD-a i Velike Britanije u medijima nakon 11. rujna i pokušaja političkog prisvajanja zastave od strane desnih stranaka i „ekstremnih“ medija. Jan Henrik Munksgaard (Nordisk Flagselskap) analizirao je upotrebu *Danebroga* (danske zastave) u motivima crkvene umjetnosti s osobitim osvrtom na utjecaj crkvene luteranske ikonografije na popularizaciju danske zastave kakvu danas znamo.

Nakon pauze slijedila je serija kraćih prezentacija. Kevin Harrington (Canadian Flag Association) prikazao je današnje stanje upotrebe zastava u Sjevernoj Irskoj osobito tijekom proslave dana oranjskog reda. Sanjeev Rao (Indian Flag Association) prikazao je povijest indijske zastave i svoj projekt muzeja zastave u Hyderabadu. Rob Raeside (FOTW) izložio je rezultate analize sadržaja upita koje posjetioci šalju na stranice FOTW-a u posljednjih desetak godina te njihove trendove. Andreas Herzfeld (DGF) prikazao je trenutno stanje ogromne kolekcije automobilskih zastava, ostavštine nedavno preminulog Jürgena Rimanna, strastvenog sakupljača i proučavatelja ovih neobičnih artefakata. Na kraju su Nozomi Kariyasu i Yoshi Koshikawa (Japanese Vexillological Association) održali prezentaciju Yokohame i sljedećeg kongresa koji će se tamo održati 2009. godine.

Ceremonija zatvaranja Kongresa bila je jednako njemački suzdržana kao i otvaranje, ovaj put uz muzičku pratnju švedskog vojnog puhačkog sastava. Kao što je uobičajeno, slijedila je završna gala večera u Hotelu SAS Radisson, s pogledom na veličanstvenu kupolu Berliner Doma. To je bila prilika da se svi još jednom vidimo u najboljem izdanju (uniforme, frakovi, surke, večernje haljine, odličja... svako prema svojim običajima) za zahvale, ali i podjele priznanja. Naslov *Fellow of the Federation* dodjeljuje se osobama koje su značajno unaprijedile veksilološku struku i/ili značajno doprinijele radu FIAV-a ili njegovih članica. Ovaj put dodijeljeno je devet priznanja. Nagrada *Vexillon* za najznačajniji znanstveni rad u periodu između dva kongresa dodijeljena je Howardu M. Madausu i Whitneyju Smithu za knjigu *The American Flag: Two Centuries of Concord & Conflict*, a nagrada za najbolji rad na Kongresu dodijeljena je Emilu Dreyeru. Posljednji službeni događaj je, naravno, primopredaja zastave FIAV-a i ceremonijalnog malja od organizatora ovog kongresa sljedećem organizatoru – Japanskom veksilološkom društvu.

Njemačko zastavoslovno društvo odradilo je sjajan posao te će njihovi japanski kolege imati pune ruke da to pokušaju nadmašiti. U međuvremenu im ostaje završni posao svakog kongresa – izdavanje zbornika radova koji je najavljen za ožujak 2008. Temeljeno na dobrim iskustvima kongresa u Stockholmu, 2003. godine, i DGF je najavio izradu zbornika prvenstveno u formi kompaktnog diska (iako će se moći dobiti i tiskana inačica u ograničenoj količini), koja osigurava značajno smanjivanje

troškova tiskanja, a bez ograničavanja dužine radova i količine slikovnih priloga u boji, koji su za ovu struku vrlo značajni.

HGZD je na ovom kongresu ostvarilo značajne rezultate – prijem u međunarodnu federaciju, čak dva predstavnika s izlaganjima, uspostava kontakta i dogovor o suradnji i izmjeni publikacija s nizom društava. Hrvatska veksilologija i heraldika svakako imaju svoje mjesto i međunarodno priznanje u svjetskoj veksilološkoj zajednici. Naravno, čeka nas puno posla kod kuće.

IZVORI I LINKOVI:

Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo <http://www.hgzd.hr>

Fédération Internationale des Associations Vexillologiques, <http://www.fiav.org>

Deutsche Historisches Museum, <http://www.dhm.de>

Deutsche Gesellschaft für Flaggenkunde, <http://www.flagberlin2007.de>

Flags of the World, <http://www.fotw.net>

Ivan Sarajčić: Flag Identifier <http://www.flagid.org>

Željko Heimer: The Flags and Arms of the Modern Era, <http://zeljko-heimer-fame.from.hr>

Jürgen Rimann: Autoflaggen, <http://www.autoflaggen.de>

László Balogh: Flag Museum, <http://lazarus.elte.hu/gb/hunkarta/balogh.htm>

Daniel Hohrath, ed.: Farben der Geschichte - Fahnen und Flaggen, DHM, Berlin, 2007

Charles A. Spain, Jr., ed. *Info-FIAV*, nr. 24, October 2007, ISSN 1560-9979, <http://www.fiav.org/FIAV24.pdf>

Phil Nelson, ed. *Vexillological Associations and Institutions, FIAV Member Organizations*, <http://www.crwflags.com/fotw/flags/vex-.html#fiav>

Lars C. Stolt: *Marcia Vexillum — vexillology and military marches*, Jan Oskar Engene, ed. *Proceedings of the XX International Congress of Vexillology*, Nordisk Flaggselskab, Stockholm, 2003, pp. 15-17

RADOVI ČLANOVA HGZD NA MEĐUNARODNIM VEKSILOLOŠKIM KONGRESIMA:

Jelena Borošak Marijanović: *Flag-shaped badges - the symbols of countries in WW I*, XXIIInd International Congress of Vexillology "FlagBerlin 2007", Berlin, 6th to 10th August 2007.

Željko Heimer: *Flags of Zagreb*, XXIIInd International Congress of Vexillology "FlagBerlin 2007", Berlin, 6th to 10th August 2007.

Željko Heimer: *The Naval Flags on the Eastern Adriatic*, XXIst International Congress of Vexillology "Vexillobaires 2005", Buenos Aires, 1st to 5th August 2005.

Jelena Borošak Marijanović: *The Collection of Flags and Streamers at the Croatian History Museum and its symbolism*, in Jan Oskar Engene, ed.: *Proceedings of the XX International Congress of Vexillology*, Stockholm, 27th July to 1st August 2003, pp. 73-115; ISBN 82-996983-1-6, Nordic Flag Society, Bergen, 2004.

Željko Heimer: *The Croatian county flags* in Jan Oskar Engene, ed.: *Proceedings of the XX International Congress of Vexillology*, Stockholm, 27th July to 1st August 2003, pp. 305-359; ISBN 82-996983-1-6, Nordic Flag Society, Bergen, 2004.

Željko Heimer